

Maursund gård og folkene som har bodd og hatt tilknytning til gården

Av Johannes Hansen, november 2005

I skriftlige kilder er gården kjent fra begynnelsen av 1600-tallet. Oppsitteren i 1701, var Axel Nielsen med hans 4 sønner. Den eldste av disse, Niels Axelsen, f. 1675, overtok gården etter sin far. Han var gift med Grethe Holgersdatter Danefar fra Havnes, men han døde i forholdsvis ung alder og enken ble gift med Søren Jørgensen Falsh på Follesøy, senere flyttet de til Karlsøy.

Maursund gård. Legg merke til brygga og trotaket.

Maursunds sentrale beliggenhet for sjøverts ferdsel var sikkert et ettertraktet sted av Trondhjems kjøpmenn som hadde inngående kjennskap til stedene nordover langs kysten og var vel informert av sine skippere på oppkjøpsfartøyene. Allerede i 1712 med bevilling av 30. mars tok Nils Andersen Rist borgenleiet Maursund i besittelse. Han var Trondhjems borger og var utliggerborger i Skjervøy den første tiden. Noen år senere ble hans bror Anders Andersen Rist medeier i Maursund og drev handelsstedet sammen med sin bror. I tingboken er de kalt Nils og Anders Andersen, og de opphørte senere med å bruke Ristnavnet, idet de gikk over til å benytte slektsnavnet Maursund. De Trondhjemske borgere bosatte seg ikke i Maursund den første tiden. I matrikkelen for 1723 heter det: Maursund borgerleie, det eneste i tinglaget som er i bruk, beseiles av Trondhjems borgere. Men de hadde sine betrodde menn som hadde oppsyn med stedet og kjøpte fisk. Og de drev gårdsbruket, således oppgis besetningen samme år med 1 hest, 5 kyr og 6 sauer. Gårdens skyld var 1 våg og 1 pund, den var da nedskrevet 1 pund 12 mrk.

Gabriel Nilsen, Moursund kjøpte i 1746 de tidligere Røst - eiendommene etter Hans Andersen Røst: Nergårdshavn og Brevik i Bjarkøy, Strandby og Steinfjord i Torsken.

Anders Nilsen, Moursund løste i 1746 borgerskap som utligger i Skjervøy og overtok Moursund alene. I 1748 løste han borgerbrev som skipper på sitt skip "Susanna". Omtrent ved samme tid tok han inn Hans Petter Giæver som medpartner da han ble gift med hans søster Martha Nilsdatter Rist, eller Moursund.

Første gang navnet Giæver finnes i Skjervøy kirkebøker daterer seg til året 1749. På Maria Budskapsdag ble båret for dåpen Trondhjems borger Hans Petter Giæver og kone Martha Nilsdatter Rists barn, som fikk navnet Birgitte Lucia. Det er av slektshistorisk interesse å ta med fadderne ved denne dåpen. Førstefaddere var misjonær Peter Albresht Angell, som kom til Skjervøy i 1748, og hans kone Birgitte Marie Giæver som sannsynligvis var den som bar dåpsbarnet. Videre var fadderne Trondhjems borger Nils Andersen Rist, Anders Rasch av Eidet, Martha Malene Kiil, Grethe Cathrine Oderup, Anders Rasch hustru, og Martha Andersdatter Moursund, den siste var en kusine av dåpsbarnets mor, datter av Anders Andersen, Moursund.

Hans Petter Giæver var altså den første av denne slekt i Skjervøy. Han var sønn av Trondhjems borger Tarald Andreas Giæver som i 1724 fikk bevilling på borgerleiet og handelstedet Vebbestad i Kvæfjord med hjemmel på eiendommen fra fru Buschman. Dette stedet hadde tidligere tilhørt familien Rasch. Således oppgis at Nils Sørensen Rasch løste borgerskap i Trondhjem i 1640, og i 1646 oppgis han som boende på Vebbestad. Hans Petter Giæver, som var født på Senja, overtok Vebbestad fra sin far. Så tok han borgerskap som utliggerborger på borgerleiet Maursund, bevillingen var datert 20. april 1750, men han var allerede flere år tidligere kommet hit. Likevel satt han med Vebbestad helt til 1771 da han solgte dette handelsstedet til Ole Hveding. Salget skjedde nok i forbindelse med at Hans Petter Giæver overtok Maursund handelssted som eneinnhaver. Men Vebbestad og familien Hveding skulle Giæverfamilien komme i nærmere forbindelse med igjen, men det skal det fortelles om senere. Hans Petter Giæver overdro Maursund i 1776 til sin sønn Nils Giæver som var f. 1753. Han fikk gjestgiverbevilling fra overtakelsen av stedet. Ennå i den tiden var han ugift, men det gikk rykter i bygden om at det kunne skje en forandring i dette forhold. Det var nemlig kommet en ung jente fra Alten til sin mors hjemsted Maursund da hun tidlig var blitt foreldreløs. Noen i bygden mente også å vite at hun som voksen hadde et inderlig ønske om å bli frue i Maursund. Og et bygderykte kunne utnyttes på mange slags vis, for eksempel ved en barnedåp. Da den gode Hr. Rasch på Eidet, som han ble kalt, både i skrift og i daglig tale, skulle ha barnedåp, møtte på kirkegulvet som faddere bl.a. Hans Petter Giæver, Nils Giæver og Martha Bugge.

Hvem Martha Bugge var, viste alle i bygden, og de som var i kirken denne dagen kjente henne. Hun var datter av sorenskriver Samuel Bugge i Alten og hans annen kone Martha Andersdatter Maursund, nevnt tidligere som fadder til Birgitte Lucia Giæver, innført i kirkeboken fremdeles med sitt pikenavn til tross for at hun forlengst var gift. Hennes sterke tilknytning og kjærlighet til Maursund varte visstnok hele livet, og hennes datter overtok så å si i arv disse kjensler for Maursund.

Martha og Samuel Bugge fikk tre barn: Anders Bugge f. 1746, Henning Bugge f. 1747 og Martha f. 1748. Kort tid etter den siste fødselen døde moren, og i 1753 døde også sorenskriveren, bare 47 år gammel. Så kom Martha, fem år gammel, til Maursund for å bli oppfostret der.

Men etter den omtalte barnedåpen, gikk det både vinter og vår uten at Nils Giæver gjorde slag i saken. Det skjedde ikke før i oktober 1782, etter at hans far Hans Petter Giæver i mange år

hadde vært syklig og skrantet mot slutten av sitt liv. Det ble ordnet til bryllup, men Nils Giæver ville ikke ha kirkelig vielse, for å unngå alt for stor oppmerksomhet og folkeansamling i og ved kirken ved en slik anledning. Det heter således i kirkeboken: "1782, 18 søndag i Trefoldighet, viet i huset på Maursund etter kongelig bevilling uten forutgående troloving eller lysing, hr. Nils Giæver og Martha Samuelsdatter Bugge." Bruden var da 34 år.

Omkring juletider samme år døde Hans Petter Giæver, 61 år gammel, og ble begravet på nyåret 1783. Da Martha og Nils Giævers første barn ble født senere på året, fikk det bestefarens navn, Hans Petter. Men han ble bare halvannet år gammel da han døde i 1785. De fikk tre barn til: Martha Andrea f. 1785. Samuel Bugge Giæver, f. 1787, og Birgithe Lucia, f. 1789. Og allerede året etter ble Martha Giæver ført til det siste hvilested på Skjervøy kirkegård, bare 41 år gammel.

I 1794 døde enken Martha, Hans Petter Giævers kone, 67 år gammel.

Birgithe Lucia Nilsdatter Giæver ble gift med Michael Blix, f. 1786, gårdbruker i Strømfjorden. Han var en meget benyttet mann i kommunale ombud og ble valgt til stortingsmann i 1848. Han døde i 1870. Se ellers om denne slekten under Havnes.

Nils Giæver giftet seg annen gang med Berith Lucia Hveding, og deres sønn Ole ble f. 1805. Han var oppkalt både etter Ole Hveding og Ole Giæver som hadde Løkviken borgerleie til 1746 da han solgte stedet til Ole Eliassen Hoff fra Trondheim.

Samuel Bugge Giæver var som sin far gjestgiver og jekteskipper i Maursund. Bevillingsbrevet var datert 11. mai 1812. Han ble gift med Anna Normann Lund og deres barn var: Peder Borch f. 1818, Thomas Andreas f. 1820, Rebekka Elisabeth Kildal Giæver, f. 1822, gift med handelsmann Nicolay Rasch, Skjervøy, og Simon Kildal Giæver som overtok Maursund etter sin far, med gjestgiverbevilling i 1860.

Da han døde i 1868 gikk handelsstedet Maursund ut av slekten og ble overtatt av handelsmann Høeg, senere Tørris Pedersen og fra 1908 av Johan P. Tretten.

Peder Borch Giæver kjøpte i 1839 Alteidet handelssted. Før han døde i 1889 overdro han eiendommen til sin sønn Henrik Mathias Giæver. Etter at han døde i 1921, foresto enken Mentsine Giæver, handels- stedet til 1925 da hun ble gift med Gjert Rasch, som siden har vært innehaver av firmaet P. B. Giæver, Alteidet.

Noen personer som det er vanskelig å finne slektssammenhengen for kan nevnes her. Hans Andreas Giæver ble konfirmert i 1773. Nils Giæver, finnes oppført som fadder i 1813, var handelsmann i Kvæfjord. Hans Petter Giæver og kone Anna Margrethe Røde som bodde på Vorterøy. Hans Rasch Giæver, begravet 1805, 69 år og ugift. Johanne Margrethe Giæver, d. 1802, var gift med Rasmus Scheldrup, res. pastor til Skjervøy, døde som sogneprest i Tromsø 1805.

Maursund ble så delt i to bruk og Simon Kildal Giæver var eier av Maursund søndre og med Thomas Giæver som eier av Maursund nordre. Begge gårdene hadde samme skyld, 1 ort 20 skilling, og arealet var også temmelig likt. Søndre hadde således 42 mål åker og dyrket eng, og 20 mål som var tjenlig til oppdyrking. Nordre hadde 46 mål åker og dyrket eng, samt 10 mål tjenlig til dyrking. Denne oppgaven var gitt i 1863. Noen år senere kom Hans Martin

Høeg til Maursund søndre. Etter en tid ga også Thomas Giæver opp som gårdbruker og Høeg ble eier av begge bruk.

Hans M. Høeg hadde en datter som het Rebekka. Om henne fortelles det at hun likte å ferdes i skog og mark, og det var særlig en plass hun likte å være - der var det en berghule med en åpen plass foran og tett bjørkeskog omkring. Dette stedet har fått navnet "Rebekkasfryd" etter henne og har ut gjennom tidene blitt et yndet sted for ungdommen på Maursund. Det er blitt tradisjon for ungdommen å samles der, særlig om St. Hanskveldene med bål i huleåpningen og kaffekoking, og med musikk, dans og lek på plassen foran hulen.

MAURSUND

Hvor langt tilbake i tiden det har bodd folk på stedet er ikke så godt å si. Men ser man på Maursunds sentrale beliggenhet for den sjøverts ferdsel må man gå ut fra at her har bodd folk i uminnelige tider. Det er funnet bruddstykker av steinredskaper på gården under jordarbeid. Vi har funn fra eldre og yngre steinalder, likeså funnet 1 spenne fra bronsealderen.

Maursund eiendommen er stor i utstrekning. Fra Stokkeneselva i nord til Jektsettelva i sydvest er det en lengde på 13 km. og omfatter det meste av Kågøyas østside. Her er lange lier med frodig bjørkeskog og høye fjell som når opp i 1156 meters høyde.

Det er i senere tid solgt noen mindre parseller og en del tomter av eiendommen, men Maursund gård er ennå stor i utstrekning.

Hans Martin Høeg kjøpte Maursund omkring 1870. Hvor Høeg var fra er usikkert. Men på Helligskogen tollstasjon mellom Skibotn og Finnland var det i lang tid en tollbestyrer ved navn Høeg som skulle være av samme familie. Hans M. Høegs kone var født Rasch.

Her som på andre gamle handelssteder var det en mengde hus, 10 i tallet, og i Maursundelva er det funnet synlige rester etter kornmølle. Etter det som fortelles kom her folk langveis fra for å få malt sitt korn, og for å kjøpe korn og få det malt her. Der var også dyrket korn på gården blant annet vitner et jordstykke om det som i daglig tale går under navnet "åkeren". Elva var også benyttet til å dra slipesteinen. Den dyrkede jorda var på ca. 80 da. her var år om annet en besetning på 8 - 10 kyr, hest, endel unger og sauer. Der var 8 husmannsplasser under gården. Det står jo i sangen: "En husmann uti Norge han har det ei så godt." Men husmennene på Maursund de hadde det godt. De hadde fra 6 til 12 dagers pliktarbeid i høyonna ettersom avtalen var, og kunne da dyrke den jord de hadde behov for på sine forholdsvis store husmannsplasser og ta det brensel de trengte. Og det har alltid vært et godt tillitsforhold mellom husbondsfolket på Maursund og husmennene.

I den senere tid er husmannssystemet opphørt og plassene solgt til etterkommere av tidligere husmenn.

Etter at Hans M. Høeg døde var handelen en tid bestyrt av enkens bror Jens Rasch, inntil sønnene Ragnar og Andreas ble voksne. Omkring 1890 solgte de stedet til Tørris Pedersen fra Nordfjord.

Ragnar og Andreas Høeg emigrerte da til U. S. A. Tørris Pedersen var gift med Berthe Rotvold fra Tromsø. Han drev i mange år fiskekjøp om våren i Gamvik i Finnmark hvor også hans sønner Erland, Olaf, Sverre og Aksel senere ble fiskekjøpere. Hans yngste sønn Hjalmar

lever ennå og bor i Tana, og er den kjente Finnmarks maleren som N. A. Ytreberg har gitt en hederlig omtale av til hans syttiårsdag.

I 1908 solgte Pedersen Maursund til Johan Pedersen Tretten fra Nordreisa og flyttet til Tana.

Johan Pedersen Tretten var fra gården Tretten i Nordreisa. Hans far var Peder Johannesen, sønn av Johannes Samuelsen som skulle være den første rydningsmann på gården Tretten. Johan Pedersen Tretten var født 27. mars 1866, og startet det voksne liv som fisker, senere ble det anleggs og gruvearbeid som opptok hans tid. I følge Nordreisa bygdebok var han en av tre som var finner av Vaddas gruver. Han var også en tid understiger ved Moskodalen gruver. Etter at han flyttet til Maursund drev han som gårdbruker og handelsmann, han var også ekspeditør for Troms fylkes dampskipsselskap og poståpner. Johan P. Tretten døde 4. desember 1927. Etter hans død ble stedet overtatt av hans eldste datter og sønn Valgjerd og Elias, som fortsatte med gårdsdriften og handelen. I den senere tid har Valgjerd vært ene innehaver av handelen, og nu med sønnen Per som daglig leder av forretning, D/S ekspedisjon og rutebilekspedisjon.

Johan P. Tretten var gift 2 ganger, først med Ane Grethe Vellidalo fra Nord - Sverige og de bodde da i Nordreisa. I ekteskapet 2 barn: Karl som døde som barn og Petra f. 1897 d. 1926. Gift med Ludvig Gamst, Rotsund. De hadde fire barn. Annen gang var han gift med Ida Eliassen f. 1882 fra Ansjøen i Nordreisa, og i dette ekteskap var det følgende barn:

Valgjerd f. 27. februar 1905, gift med Halfdan Antonsen, Flåten f. 20. mars 1902. De har fire barn hvorav en er død.

Elias f. 2. september 1906 d. 25. november 1962. Gift med Frida Karlsen f. 1903 fra Tromsøysund. De har et barn.

Dagny f. 11. august 1908. Utdannet som sykesøster og bosatt i Tromsø.

Sofie f. 6. juni 1910 d. 14. juli 1969. Var gift med Håkon Samuelsen fra Normannvik i Kåfjord.

Tormod f. 15. november 1913, gift første gang med Laura Hansen, Flåten, f. 1916 d. 1943. To barn. Annen gang gift med Signe Hansen, Skognes f. 1929, datter av Dorteia og Georg Hansen. De har fem barn.

Tormod bor på Hamneidet. Da han ble gift første gang overtok han eiendommen til sin kones tante, Laura Isaksen. (Se avsnitt om Arildslekten).

Erling f. 1916, druknet utenfor hjemmet i 1917.

Erling f. 29. mai 1919 d. 9/5 1950, gift med Alvilde f. Ringstad fra Nordreisa. Hun er av Ansjønslekten. De hadde to barn.

Denne Erling omkom også på sjøen utenfor Maursund. Og det gikk for seg på følgende måte: Vinden hadde tatt to tomfat av kaien, og Erling og Valgjerds eldste sønn Tor skulle ro og få tak i fatene. I mens kom der en stormbyge som kantret båten og begge omkom. Erling ble funnet dagen etter på Hamneidet. Det ble soknet og lett i flere dager etter Tor, men han ble

ikke funnet. Tilsist dro da foreldrene ut en dag for å lete og de fant han da utenfor hjemmet på så grunt vann at de så ham på bunnen.

Margrethe f. 28. april 1922, gift første gang med Håkon Hemmingen fra Balsfjord. De hadde et barn. Håkon omkom på sjøen vinteren 1947 med M/S "Pelato" av Karlsøys forlis på fiskebankene utenfor Sørøya, da hele mannskapet på ni omkom. Forliset skjedde på en nesten uforklarlig måte, og de ble ikke konstatert om båten ble minesprengt eller om forliset skyltes uvær. Av andre båter som var i farvannet ble det opplyst at været var slik at ingen kunne tenke på at det skulle være skyld i forliset. Det ble ikke hørt noen nøddrop fra båten over radio.

Margrethe ble annen gang gift med Einar Johansen fra Svelvik, hvor de nu bor. De har et barn.

Johans mor var Birgitta Mikkelsdtr. f. 1840 fra Baisit i nærheten av Sørkjosen i Nordreisa. Hennes foreldre var Mikkel Jensen, Baisit og Berit Marie Abrahamsdtr. f. 1797. Berit var datter av Abraham Johannesen f. 1737 og hustru Marit Mikkelsdtr. f. 1754.

Idas slekt kommer fra gården Ansjøn i Nordreisa. Hennes foreldre var Elias Mikkelsen, f. 1845 og Ane Grethe Henriksdtr. f. 1848 og var fra Olderskog i Nordreisa.

Elias Mikkelsen var sønn av Mikkel Klausen Hysingjord, f. 1813 og hustru Martina Eliasdtr. f. 1818. Martina var datter av den første rydningsmann som bodde på gården Ansjøn: Elias Ingebrigtsen f. 1781 og hustru Berith Pedersdtr. f. 1781. De var begge fra Anziøn i Verdalen og derfra har han tatt navnet med seg til Nordreisa.

Elias Ingebrigtsen hadde deltatt i krigen mot Sverige 1808 - 1814 som sersjant. Under krigen hadde han forfrosset begge føttene så han var alle sine dager dårlig til beins. Etter krigen var han en tid tjenestegjørende på Vardøhus festning og var også postfører på Vardø. Etter det slekten vet å fortelle har hans kone fortalt at da de reiste nordover var det så lite mat i Trondheim, at de hadde penger men fikk ikke kjøpe mat der. Elias Ingebrigtsen og kone hadde tre døtre men ingen sønner. Han døde i 1859 og konen døde i 1851.